

Informatiebronnen voor vrijwilligers

Geluid en uiterlijk van soorten

Om een optimaal rendement voor de zoekinspanningen te behalen, hebben de "inhaalvaarders", naast de richtlijnen voor het zoeken en de methodiek, extra informatie ontvangen of een verwijzing gehad waar ze deze informatie kunnen ophalen. Zo wordt voor het onderscheid in uiterlijk en geluiden verwezen naar soortenlink op de RAVON-website. Alle nieuwe vrijwilligers hebben de *Handleiding van Monitoring voor Amfibieën en/of Reptielen* ontvangen, waarin veel informatie te vinden is over het gedrag, goede zoekplekken en geschikte tijden om te zoeken. Veel basisinformatie kan tenslotte worden gehaald uit het veldgidsje "Waar-nemen en Herkennen van Amfibieën en Reptielen in het Veld", dat bij het publicatie-bureau van RAVON verkrijgbaar is.

X / y-coördinaten en km-hokken

Via de RAVON-website kan doorgeklikt naar de Inhaalvaarderspagina. Op het kaartje van Nederland is per provincie en per soort te zien welke km-hokken actualisatie behoeven en voor welke hokken reeds een vrijwilliger gevonden is.

Voor de vrijwilligers met weinig of geen ervaringen in het doorgeven van waarnemingen is er uitleg over het gebruik van een topografische atlas en de x- en y-coördinaten. Via de link "verspreidings-onderzoek en excursies bij u in de buurt" of "kaarten van de kilometerhokken" komt men op de namenlijst van vrijwilligers. Vervolgens krijgt men, door op de coördinaten achter de eigen naam te klikken, een gedetailleerd kleurenkaartje van het te bezoeken kilometerhok. Daar is vaak al uit te halen waar gunstige zoekplaatsen zijn, zoals poelen, of overgangen tussen bos en heide.

Historische gegevens

Alle vrijwilligers hebben in hun pakket een zogenaamd "historisch overzicht" ontvangen, waarin van elk kilometerhok de vondsten vermeld zijn. Van alle ooit gevonden soorten is aangegeven in welk jaar deze gevonden is en in welke vorm (vangst; gehoord; larve/ei). Soms is de vindplaats op hectometerniveau aangegeven. Als dat het geval is, is dat voor de waarnemer een mooie aanwijzing voor de goede zoekplaats.

Betredingsvergunningen

De vrijwilligers is gevraagd de betredingsvergunningen zelf te regelen met terreineigenaren, en bij eventuele problemen contact met ons op te nemen. In verreweg de meeste gevallen levert dat geen moeilijkheden op; terreineigenaren begrijpen de zin van dit onderzoek en geven bijna altijd hun medewerking. Het kan lastig zijn, de eigenaar van een bepaald terrein te achterhalen. Voor wat betreft de grotere terreineigenaren biedt de website www.natuurkaart.nl uitkomst. Via een kaartje van Nederland kan men eenvoudig een gebied aanklikken, waarna informatie over dat gebied en de eigenaar verschijnt. Aan deze site wordt meegewerkt door: Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, De Provinciale Landschappen, Nationale Parken, Vogelbescherming Nederland en Naturalis.

Individuele, on-line begeleiding

Vanzelfsprekend kunnen vrijwilligers voor vragen of opmerkingen over de inhaalvaarders altijd telefonisch of per e-mail terecht bij de coördinatoren. Van deze mogelijkheid werd en wordt nog steeds veel gebruik gemaakt.

Herkenningskaarten amfibieënlarven en groene kikkers

Na afloop van de voortplantingsperiode van amfibieën zijn nog niet alle waarnemingsmogelijkheden uitgeput. De larven leven vaak nog tot aan de herfst in het water en de al wat grotere larven van de kamsalamander zijn dan goed herkenbaar. Over de determinatie van de poelkikker kwamen nogal wat vragen binnen. Daarom heeft RAVON aan de vrijwilligers die zich met deze soorten bezighouden, zogenaamde

herkenningskaarten gestuurd, waarin tips worden gegeven om op elkaar lijkende soorten te onderscheiden.

Ook reptielen zijn nog de hele zomer actief en laten bovendien soms op soort herkenbare sporen achter. Daarmee kunnen extra kansen benut worden voor het herbevestigen van een soort als deze eerder nog niet werd aangetroffen, of als een km-hok niet eerder

onderzocht kon worden. Als steuntje in het veld hebben ook de vrijwilligers die met reptielen bezig zijn voor hun doelsoorten aanvullende informatie ontvangen. De volgende vijf herkenningskaarten zijn gemaakt en per mail of post toegestuurd aan de betrokken vrijwilligers:

- * Onderscheid larven rugstreeppad t.o.v. larven gewone pad en groene kikkers;
- * onderscheid larve kamsalamander t.o.v. larven overige salamander-soorten;
- * onderscheid poelkikker t.o.v. meerkikker en middelste groene kikker;

Foto: Martijn van Loo

Drie foto's van poelkikkers die terug te vinden zijn op de herkenningskaart. De foto hierboven laat de grote symmetrische graafknobbel zien, ook wel metatarsusknobbel genoemd. De foto rechtsboven toont de kenmerkende witte kwaakblazen. Bij de poelkikker zijn de liezen en de achterzijde van de dijen geel met donkere vlekken (zie foto rechts).

- * herkenning vervellingshuiden adder; gladde slang en ringslang;
- * herkenning vervellingshuiden zand- en levendbarende hagedis.

Vrijwilligers die km-hokken op knoflookpad onderzoeken, hadden hiervoor al eerder een herkenningskaart ontvangen. De herkenningskaarten zijn voor geïnteresseerde vrijwilligers bij het RAVON kantoor op te vragen.

Foto: Annemarie van Diepenbeek

Foto: Annemarie van Diepenbeek

Lokale kennis

Het doel van de inhaalslag is om een soort op zijn oude vindplaats terug te vinden. De verzamelde waarnemingen moeten recent én betrouwbaar zijn. Ook waarnemingen van bewoners van een gebied komen daarvoor in aanmerking. Enige behoedzaamheid is daarbij wel geboden! Niet alle soorten zijn even makkelijk te herkennen. Een onervaren waarnemer maakt makkelijk een vergissing tussen een kamsalamander en de alpenwatersalamander. Een boomkikker is daarentegen voor velen onmiskenbaar. Een heel duidelijke omschrijving van een waargenomen dier en de omgeving waarin het gezien werd, kan soms veel zoekinspanningen besparen.

Om er zeker van te zijn welke soort is waargenomen, kun je in de eerste plaats vragen om een foto. Is deze niet voorhanden, probeer dan met open vragen meer te weten te komen. Het is dan beter om eerst te vragen: "Welke kleur had het dier?", in plaats van "Was het een felgroen gekleurd dier?". Zo voorkom je dat je woorden in iemands mond legt. Als op deze manier duidelijke en betrouwbare informatie verkregen kan worden over recente waarnemingen, gelden deze ook als herbevestiging. Wel is het belangrijk dat de aard van deze vondst of waarneming goed genoteerd wordt, met de naam en adresgegevens van de informant, zodat waarnemingen achteraf eventueel gecontroleerd kunnen worden.

Ervaringen van vrijwilligers

Op Terschelling werkte Harm Hofman uit Wageningen, binnen één lang weekend, in zijn eentje op de tandem, 16 km-hokken af voor de rugstreeppad. In het veenweidegebied ten noorden van Amsterdam inventariseerde Hans Roodzand al fietsend in korte tijd 20 km hokken voor rugstreeppad, waarbij hij het grootste deel kon herbevestigen. Anderen troffen volledig bebouwde of anderszins totaal ongeschikt geworden terreinen aan, of konden de potentieel geschikte gebieden niet bereiken door het water.

In de regio Eindhoven struinden Robbert Snep en Wouter Schuitema op avonden en nachten in april door een groot aantal

kilometerhokken, op zoek naar o.a. heikikker en kamsalamander. Ze "scoorden" dat het een aardje had! Door de enthousiaste verhalen die wij 's morgens over de telefoon en e-mail binnen kregen, kregen we soms een beetje zelfmedelijden omdat wij het papieren werk hadden en zij het leuke veldwerk. Inmiddels beginnen de eerste pakketten met ingevulde veldformulieren van amfibieën binnen te komen.

Verderop in deze *Mededelingen* beschrijven enkele vrijwilligers die km-hokken inventariseerden op amfibieën hun ervaringen. Meer over de resultaten van de inhaalslag leest u in de volgende *Meetnet Amfibieën Mededelingen*.

Koninginnedag op Terschelling: inhalen en monitoren van rugstreeppad Harm Hofman

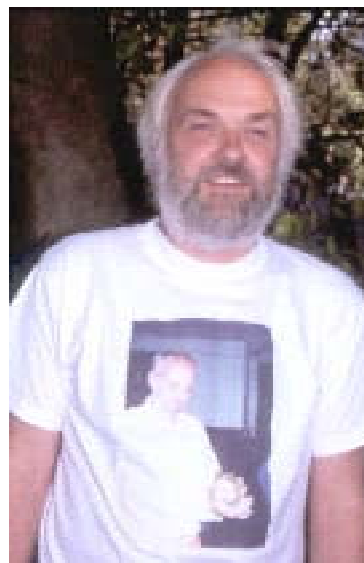
Harm Hofman woont hoog en droog in Wageningen, maar is "Eilander" van geboorte. Hij gaf aan "Terschelling wel even te willen doen" voor de rugstreeppad. Het weekend van Koninginnedag is hij er op uit getrokken met de volgende bevindingen.

Op 29 april vertrek ik om 13:00 uur van station Ede-Wageningen naar Harlingen. Om 22:00 uur ren ik bij mijn ouders op Terschelling naar binnen en stap onmiddellijk in mijn eentje op hun tandem om de eerste monitoringroute te rijden (ik monitor ook enkele trajecten voor RAVON-WM). Het begint rustig, maar deze tocht eindigt met een hoge luisterscore: in maar twee km-hokken hoor ik ze niet!

En ik scoor mijn eerste kilometerhok voor de inhaalslag. Ik heb er 16 op mijn verlanglijstje staan. Om half twee 's nachts sluip ik zachtjes mijn ouderlijk huis weer binnen, zeer tevreden, want de rit leverde 20 km-hokken met roepende rugstreeppadden op, waaronder 7 nieuwe!

Op 30 april wandel ik 's middags van het Groene Strand naar paal 3 en de Noordsvaarder. Dat levert een huidje van een zandhagedis op, roepende rugstreeppadmannetjes en vele larfjes van de rugstreeppad. Voor de inhaalslag lukt het drie km-hokken te herbevestigen en één nieuw hok te vinden.

's Avonds en 's nachts doe ik mijn 2de monitoringronde, weer op de tandem, nu samen met een kennis. We bezoeken twee inhaalslag-hokken, maar we horen niets.

1 Mei, mooi weer. Wandeling naar Groene Strand en Kroonpolder. Door de buitenste duinenrij naar paal 8: drie levendbarende hagedissen, zes zandhagedissen, vele roepende rugstreeppadden in de natte duinvaleien en de rietvelden; twee nieuwe km-hokken voor rugstreeppad. 's Avonds een fietstocht van West naar Hoorn, vervolgens door de duinen en langs de dijk terug. Het Formerumer bos in, dan door de polder naar de dijk. Onderweg allemaal feestelijke 1 meivuren, schapen met lammetjes en duizenden